

På tur i middelalderlandskabet

I Assers fodspor

Asser Rigs søn, Esbern Snare, var jordejer på Tissø og Kalundborg-egnen. Han grundlagde Kalundborg og byggede den første borg på stedet. Rundt om Tissø er der mange spor i landskabet efter familien.

Ved hvert stop er der et estimat på, hvor lang tid stoppet varer. Tal med museet om dette, når I booker forløbet

Stop 1: Sæby Kirke ca. 45 min.

Sæby Kirke er bygget af Asser Rig i 1100-tallet. Før det mener man, der stod en trækirke. Som kirken står i dag har den fået flere til- og ombygninger siden den oprindelige kirke på Esberns tid. Da har kirken kun bestået af et mindre skib, kor med apsis og tårn. Byggematerialet, frådsten, tyder på at kirken er fra 1100-tallet, da kalkmaleriet i apsis kan dateres til 1120-1125. Sæby Kirke og sogn har på dette tidspunkt hørt sammen med den lille halvø syd for Fugledegård, Hallenslevlund, som Hviderne ejede i 1200-tallet. Ikke langt fra kirken ligger der endnu i dag en herregård, der hedder Sæbygård. Der har også på Esbern Snares tid ligget en stor gård i tilknytning til kirken. Sagnene fortæller, at Esbern Snare ofte opholdt sig på gården, og at han også døde der.

Aktivitet 1: Øvelsen har til formål at give eleverne et kendskab til Hvideslægten og dens centrale personer. De kan bruge stamtræerne i elevhæftet og finde oplysninger om personerne i læsehæftet. Sammen kan I lave et stamtræ, hvor hver elev eller en gruppe af elever får tildelt en person i Hvideslægten og stiller sig op i relation til de andre familiemedlemmer.

Eksempel:

Lad Skjalm Hvide stå først. Foran ham står Asser Rig og Ebbe og Cecilie af Pedersborg side om side, fordi de er søskende. Bag Asser Rig står Esbern Snare, Absalon og Ingefred side om side osv.

Aktivitet 2: Øvelsen har til formål at skærpe elevernes opmærksomhed på kirken som bygning. Kirken kan opfattes som en manifestation på magt og viser bygherrens hengivenhed til Gud. Det har krævet mange ressourcer at bygge den, og bygherren må derfor have været rig. Hvideslægten menes at have været bygherre til mange af kirkerne på Sjælland.

Praktisk:

- Der er toiletter på kirkegården.
- Giv kirken besked om, at I kommer. Kontakt præst Mogens B. Hagen på mail: mobh@km.dk eller tlf. 58852741.

Busturen til næste stop ca. 10 min.

Stop 2: Fugledegård ca. 45 min. samt 30 min. til frokost

I står nu på Fugledegård. Nede ved søbredden er der udgravet en af Danmarks største vikingegårde. Den blev opgivet omkring år 1000. Man tror, det var en af forfædrene til Hvideslægten, der ejede gården. Det udgravede område er markeret med store sten, og der er en fin udstilling på formidlingscentret om fundene.

Syd for pladsen ude på en halvø ligger lokaliteten Hallenslevlund. Her er der fundet rester af et stenhus fra 1200-tallet, og et bevaret brev vidner om, at en efterkommer til Esbern Snare og Absalon opholdt sig her. Blandt fundene er også en seglstampe. Seglet har tilhørt en mand ved navn Peder. Han var sandsynligvis et medlem af Hvideslægten.

Ved åen, der hvor vejen krydser, er skeletterne af to halshuggede mænd fundet. Vi ved, at de var kriminelle, fordi de ikke er blevet begravet på en kirkegård. Begge skeletter er udstillet på Kalundborg Museum, mens en kopi af det ene skelet kan ses i gulvet i udstillingsbygningen på Fugledegård. Begge mænd levede på samme tid som Hvideslægten.

Aktivitet 1: Øvelsen har til formål at gøre eleverne bevidste om, at de er historieskabte og historieskabende individer ved at lade dem tegne deres eget segl over, hvad de gerne vil huskes for.

Symboler var vigtige i middelalderen for at markere position og tilhørsforhold til en bestemt slægt. Segl var forbeholdt eliten i samfundet, lige som det at skrive og læse også kun var for de rigeste.

Aktivitet 2: Øvelsen har til formål at sætte gang i elevernes fantasi og stimulere det talte og skrevne sprog.

Praktisk:

- Der er et toilethus ved parkeringspladsen, som kan benyttes uafhængigt af om formidlingscentret er åbent eller ej.
- Der er et overdækket madpakkehus med borde og bænke.
- Der er en god gåtur ned til udgravningsområdet og videre ned til søen.

Kontakt Formidlingscenter Fugledegård hvis I vil være sikre på at kunne komme ind i udstillingsbygningen. www.naturparkaamosen.dk

Busturen til næste stop ca. 10 min.

Stop 3: Gørlev Kirke ca. 30 min.

Man mener, det er Esbern Snare eller en anden fra Hvideslægten, der har bygget Gørlev Kirke. Den vigtigste kilde er et kalkmaleri inde i kirken. Det er et såkaldt stifterbillede i korbuen, hvor to mennesker fremrækker gaver. Manden holder en model af en kirke. Billedet er tolket som, at det er Ingeborg, da kalkmaleriets datering til midten af 1200-tallet passer med, hvornår hun levede. Manden er tolket som enten hendes mand Peder Strangesen eller som hendes far, Esbern Snare.

Aktivitet 1: Øvelsen har til formål at gøre eleverne bekendte med kalkmaleriet som kunstart og som kilde. Stifterbilleder kendes fra enkelte andre af Hvidernes kirker, f.eks. Fjenneslev. Har man haft ressourcer til at bygge en kirke og tilmed lader sig afbilde, har man haft en særlig position og magt i samfundet.

I våbenhuset står der to store runesten. Den største runesten er fra slutningen af 900-tallet. Indskriften lyder:

"Tjodvi rejste denne sten efter Odinkar"

og videre på den anden side:

"Jeg satte runerne ret. Gunnar og Armund..."

Den lille sten er fra 800-tallet med følgende indskrift:

"Thorgot satte denne sten efter sin fader Halfdan."

Begge sten har været anvendt som byggesten i kirken, og man ved ikke, hvor de oprindeligt har stået. Det er nærliggende at tænke, at de har en tilknytning til stormandsgården ved Tissø.

Praktisk:

- Der er et toilet på kirkegården.
- Henvendelse til kirken: Sognepræst Curt Michael S Hartvig-Clausen chc@km.dk. Sognets officielle mail: goerlev.sogn@km.dk